

Opas kansainvälisen rikosoikeudellisen yhteistyön parissa toimiville

Euroopan rikosoikeudellinen verkosto ja Eurojust

Mitä voimme tehdä hyväksesi?

Johdanto

Tämä asiakirja on syntynyt Euroopan rikosoikeudellinen verkoston (EJN) ja Eurojustin yhteisen työryhmän EJN-Eurojust Task Force:n (JTF) yhteisin ponnisteluin. Sen tarkoituksena on opastaa oikeudellisen yhteistyön toimijoita päättämään, tulisiko rikostapaus käsitellä EJN:n vai Eurojustin avulla. Sillä halutaan varmistaa myös, että sekä EJN että Eurojust käsittelevät toimivaltaansa kuuluvia tapauksia tehokkaasti ja päällekkäistä työtä ehkäisten.

Opas informoi jäsenvaltioiden toimijoita kansainvälisen rikosoikeudellisen yhteistyön palveluista ja avusta, jota EJN ja Eurojust voivat tarjota. Se kattaa myös Eurojustin kansallisen koordinoitijärjestelmän (ENCS) käytön.

Asiakirjaa ei ole tarkoitettu korvaamaan kansallisia säännöksiä tai ohjeita rikostapausten käsittelyssä EJN:n ja Eurojustin välillä.

I Mikä on Euroopan rikosoikeudellinen verkosto (EJN)?

EJN on kansallisten yhteysviranomaisten (Contact point eli CP) verkosto oikeudellisen yhteistyön helpottamiseksi rikosasioissa.

Kansallisia yhteysviranomaisia ovat syyttäjät, tutkintatuomarit tai muut henkilöt, jotka käsittelevät lähes yksinomaan kansainväliseen yhteistyöhön liittyviä asioita. Kansallisten yhteysviranomaisten nimeämisestä huolehtivat kunkin jäsenvaltion keskus- tai muut viranomaiset, jotka harjoittavat kansainvälistä oikeudellista yhteistyötä – sekä yleisesti että tiettyjen vakavien rikollisuuden muotojen kuten järjestäytyneen rikollisuuden, korruption, huumekaupan ja terrorismin yhteydessä. EJN:ssä on yli 300 kansallista yhteysviranomaista 28 jäsenvaltiossa. Kukin jäsenvaltio nimeää lisäksi EJN:n kansallisen, koordinoivan yhteyshenkilön edellä mainittujen yhteysviranomaisten keskuudesta. Kukin jäsenvaltio nimittää myös teknisen yhteyshenkilön hoitamaan verkoston sähköisiin työkaluihin liittyviä asioita.

EJN-sihteeristö, joka sijaitsee Haagissa, on EJN:n hallinnollinen elin. Kiinteän vuorovaikutuksen varmistamiseksi Eurojustin ja EJN:n välillä sihteeristö muodostaa osan Eurojustin henkilöstöä, mutta toimii erillisenä yksikkönä. EJN-sihteeristö vastaa muun muassa yleisestä hallinnosta sekä tuen antamisesta kansallisille yhteysviranomaisille näiden hoitaessa tehtäviään – rakentaessa, ylläpitäessä ja parantaessa EJN:n verkkosivustoa ja sen sähköisiä työkaluja.

Yksityiskohtaisempia tietoja EJN:n sihteeristöstä löytyy osoitteesta http://www.ejn-crimjust.europa.eu/ejn/EJN_Secretariat.aspx tai ottamalla yhteyttä EJN:n sihteeristöön osoitteessa ejn@eurojust.europa.eu.

Mitä EJN voi tehdä hyväksesi?

Jos tarvitset apua EJN:ltä, ota yhteyttä joko oman maasi yhteysviranomaisiin (Contact Point) tai rikostapauksessa osallisena olevan maan yhteysviranomaiseen. Tarkempaa tietoa yhteysviranomaisista löytyy EJN:n verkkosivuston rajoitetulta alueelta - <http://www.ejn-crimjust.europa.eu/ejn/>. Voit hankkia käyttövaltuuden kansallisten viranomaistesi kautta.

EJN:ää tulisi käyttää seuraavissa tilanteissa:

- ***Toimivaltaisten ulkomaisen viranomaisten tunnistaminen suoran yhteydenpidon mahdollistamiseksi***

Löydät EJN:n verkkosivuilta, www.ejn-crimjust.europa.eu keskinäistä oikeusapua (MLA) koskevien pyyntöjen sähköisen Atlaksen ja eurooppalaista pidätysmääräystä koskevan (EAW) Atlaksen. Molemmat Atlakset auttavat sinua löytämään toimivaltaisten viranomaisten osoitteet ja puhelin-/faksinumerot ulkomailla. Atlasten pääosiot on käännetty kaikille Euroopan unionin virallisille kielille. Jos et pysty löytämään tarvittavia yhteystietoja Atlaksesta, voit pyytää oman jäsenvaltiosi yhteysviranomaista hankkimaan ne sinulle. EJN:n yhteysviranomaisten (CP) yhteystiedot on turvallisuussyistä suojattu salasanalla - salasana on kuitenkin oman jäsenvaltiosi EJN:n yhteysviranomaisten käytössä. Siksi voit tarvittaessa ottaa yhteyttä omiin kansallisiin EJN-yhteysviranomaisiin, kun tarvitset apua toisen jäsenvaltion yhteysviranomaisen yhteystietojen saamisessa.

- ***Oikeudellisen yhteistyön helpottaminen***

Jos tarvitset tietoa oikeusavun saamisen edellytyksistä toisessa jäsenvaltiossa tietyssä rikostapauksessa, voit ottaa yhteyttä oman jäsenvaltiosi yhteysviranomaiseen tai käyttää EJN:n verkkosivuston osioita:

- ✓ *Valmisteltaessa kirjallista oikeusapupyynnöä:* mahdollisuus yksityiskohtaisempien tietojen saamiseksi vastaanottavan jäsenvaltion lainsäädännössä säädetyistä edellytyksistä tai tilaisuus keskustella EU:n MLA 2000 -yleissopimuksen 4 artiklan soveltamisesta. EJN:n verkkosivuston *Compendium* tarjoaa mahdollisuuden luoda oikeusapupyynnö (LoR) sähköisesti;
- ✓ *Oikeusapupyynnön täyttämisvaiheessa:* lisätietojen saaminen tai pyynnön täyttämisen varmistaminen;
- ✓ *Oikeusapupyynnön viivästyessä tai puuttuessa:* pyynnön tilan tarkistaminen pyynnön vastaanottaneelta jäsenvaltiolta ja/tai täyttämisen nopeuttaminen kansallisen yhteysviranomaisen väliintulolla; tai
- ✓ Annettaessa EAW (eurooppalainen pidätysmääräys): voit käyttää lomaketta EJN:n verkkosivuston EAW-osiossa, josta voit myös löytää EAW:n täytäntöönpanotaulukon, lomakkeisiin liittyvää käytännön tietoa, ilmoituksia ja tiedonantoja eri jäsenvaltioista;
- ✓ *Kun tarvitset tietoa yksittäisestä EAW- tai MLA- tapauksesta kiireellisesti;*
- ✓ *Kun tarvitaan tietoa EU:n rikosoikeudellisen yhteistyön instrumenttien implementoinnista eri jäsenvaltioissa tai käytännön asiakirjoista (eli ilmoitukset, käsikirjat, arviointiraportit), ne löytyvät EJN:n Kirjastosta osoitteesta:*

<http://www.ejn-crimjust.europa.eu/ejn/libcategories.aspx>

- **Tietojenvaihdon helpottaminen oikeusviranomaisten välillä**

Käytännön syyttäjinä ja tutkintatuomareina EJN:n yhteysviranomaiset voivat usein jakaa tietoa nopeasti ja epävirallisesti meneillään olevista rikostutkinnoista tai oikeudenkäynneistä ja niiden tuloksista, pidätettyjen henkilöiden pidätysjaksoista ja oikeusviranomaisten päätöksistä. Tämän tyyppisellä tietojenvaihdolla voidaan joskus välttää virallisen oikeusapupyynnön lähettäminen. Jos tarvitset tällaista tietoa oman tutkintasi tai asiasi käsittelyn aikana, erityisesti kiireellisissä tilanteissa ja lainsäädäntösi sallii tällaisen tiedustelun, ota yhteyttä EJN:n yhteysviranomaiseen, ilmoita syy tiedon tarpeelle ja esitä lyhyt kuvaus omasta tutkinnastasi tai käsiteltävästä asiasta.

- **Tietojen saaminen tutkintatoimenpiteistä**

EJN:n verkkosivuilla olevilta Fiches Belges -lomakkeilta löytyy tietoa kansallisista säädöksistä koskien toimenpiteitä keskinäisen oikeusavun alalla. Jos tarvitset lisätietoja, voit aina osoittaa kysymyksesi EJN:n kansallisille yhteysviranomaisille.

II Mikä on Eurojust?

Eurojust on Euroopan unionin elin, joka on perustettu vuonna 2002 edistämään ja parantamaan jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten koordinoitua ja yhteistyötä käsiteltäessä rajat ylittävää vakavaa rikollisuutta, esimerkiksi järjestäytynyttä rikollisuutta, korruptiota, huumekauppaa ja terrorismia.

Eurojust toimii Haagissa. Se toteuttaa ydintehtävänsä helpottamalla keskinäistä oikeusapua ja vastavuoroisen tunnustamisen välineiden, kuten EAW:n, soveltamista.

Eurojustin toiminta liittyy enimmäkseen jäsenvaltioiden toimivaltaisten kansallisten viranomaisten yhteistyöhön. Eurojust voi kuitenkin tehdä yhteistyötä myös kolmansien valtioiden kanssa.

Mitä Eurojust voi tehdä hyväksesi?

Jos tarvitset Eurojustin apua, sinun tulee ottaa yhteyttä kansalliseen jäsenenä Eurojustissa. Katso lisätietoja Eurojustin verkkosivuilta:

<http://eurojust.europa.eu/Pages/home.aspx>

Eurojust voi tarjota monenlaista käytännön apua:

- **Oikeudellisen yhteistyön helpottaminen**

Eurojust tarjoaa tukea kansallisille viranomaisille kansallisten jäsenten, heidän varajäsentensä ja avustajiensa välityksellä, joilla kaikilla on mahdollisuus helpottaa yhteydenpitoa tutkinta- ja syyttäväviranomaisten välillä monimutkaisissa asioissa, kiireellisissä tapauksissa tai tilanteissa, joissa muut yhteistyökanavat eivät näytä tarkoitusmukaisilta tai eivät todennäköisesti tuota tuloksia tarvittavalla aikataululla.

Eurojust voi auttaa saamaan tietoa MLA-pyyntöjen tai vastavuoroisen tunnustamisen määräysten täyttämisen tilasta, kun muut viestintäkanavat (eli suora yhteydenpito kansallisten viranomaisten tai muiden viestintäkanavien välillä) eivät ole tuottaneet tulosta.

Eurojust voi antaa tukea myös silloin, kun MLA-pyynnöt ja MRI-määräykset pitää täyttää kiireellisinä. Koska Eurojustin ydintehtävä on helpottaa oikeudellista yhteistyötä, poliisin tietojen vaihtoon ja tiedustelutarkoituksiin tulee käyttää muita kanavia.

Eurojust saa tietoa vireillä olevista tutkimuksista ja syytetoimista jäsenvaltioissa. Silloin kun Eurojust on saanut tällaisia tietoja, se voi tarjota kansallisille viranomaisille tietoja vastaavanlaisista vireillä olevista rikostapauksista myös muissa jäsenvaltioissa.

Eurojust voi tukea kansallisia viranomaisia myös tarkastamalla MLA-pyyntöjen luonnoksia ("laatutarkastus").

- ***Avustaminen toimivaltaristiriitojen ehkäisemiseksi tai ratkaisemiseksi***

Jos useampi kuin yksi jäsenvaltio on toimivaltainen, Eurojustia voidaan kuulla toimivaltaristiriitojen ehkäisemiseksi tai ratkaisemiseksi. Eurojust antaa ei-sitovan lausunnon siitä, millä jäsenvaltiolla on paremmat edellytykset aloittaa rikostapauksen tutkinta- tai syytetoimet.

- ***Tutkinta- tai syytetoimien koordinoiminen***

Mikäli kahdessa tai useammassa jäsenvaltiossa vireillä olevassa rikostutkinnassa tarvitaan viranomaisten välistä koordinoimista, Eurojust voi auttaa tarvittavan tiedon vaihdossa. Eurojust auttaa myös päättämään, tulisiko jäsenvaltioiden jatkaa erillisiä tutkimuksiaan vai tulisiko niiden keskittyä rikostutkintaan ja oikeudenkäyntiin yhdessä tai useammassa jäsenvaltiossa.

Lisäksi Eurojust avustaa osallistuvien jäsenvaltioiden välisiä keskusteluja ja sopimuksentekoa siitä, miten, milloin tai missä yhteistä toimintaa voidaan harjoittaa tai missä syyte kannattaa nostaa.

- ***Koordinointikokousten ja koordinoitikeskusten organisointi ja tuki***

Eurojust voi järjestää koordinointikokouksia Haagissa tai muualla eri jäsenvaltioiden tutkijoiden, syyttäjien ja tutkintatuomareiden kesken. Koordinointikokouksissa ovat joskus edustettuina kolmansien valtioiden, Europolin ja OLAF:in oikeus- tai lainvalvontaviranomaiset.

Koordinointikokoukset ovat erittäin hyödyllisiä tilaisuuksia, joissa alan toimijat voivat tutkintaan liittyen vaihtaa tietoja omalla kielellään ja suunnitella yhteisiä toimia. Asiat, joiden ratkaisu saattaisi perinteisen yhteistyön keinoin vaatia aikaa ja huomattavia resursseja, voidaan usein ratkaista nopeasti näissä kokouksissa.

Tällä hetkellä Eurojust vastaa kahden osallistujan matkakuluista kustakin jäsenvaltiosta sekä majoituskustannuksista Haagissa. Eurojust voi myös järjestää koordinoitikeskuksia, joiden tarkoitus on tukea ja koordinoita yhteisiä toimia (joista on usein sovittu koordinointikokouksissa) ja jotka tulee suorittaa samanaikaisesti eri jäsenvaltioissa. Koordinoitikeskukset varmistavat toimivaltaisten viranomaisten välisten tietojen reaaliaikaisen välityksen ja koordinoimisen, esimerkiksi, kun on välttämätöntä suorittaa kotietsintöjä eri maissa samanaikaisesti. Koordinoitikeskukset myötävaikuttavat myös mahdollisten ongelmien ratkaisuun EAW:n täytäntöönpanon tai etsinnän ja takavarikoinnin suorittamisen aikana oikeusapupyynnöjä tai pidätysmääräyksiä täsmentämällä.

- ***Yhteisten tutkintaryhmien tukeminen***

Eurojust voi avustaa yhteisten tutkintaryhmien (JIT) perustamisessa, toiminnassa ja niiden toiminnan arvioinnissa. Eurojust voi yksilöidä sopivia rikostapauksia JIT:ien perustamiseksi,

se voi antaa oikeudellista ja käytännön tietoa, esim. kansallisesta lainsäädännöstä, käytännön esteistä ja parhaasta käytännöstä ja voi tarjota apua laadittaessa JIT-sopimuksia ja operatiivisen toiminnan suunnitelmia. Tarvittaessa Eurojustin kansalliset jäsenet voivat myös osallistua JIT:eihin.

Eurojust voi myös antaa taloudellista tukea kattamaan eräitä JIT:istä ja/tai laitteista aiheutuvia kuluja, esimerkiksi matkapuhelimet. Katso lisätietoja seuraavalta verkkosivustolta:

<http://eurojust.europa.eu/Practitioners/Eurojust-Support-JITs/JITs/Pages/history.aspx>

- **Rikosoikeusapupyynnöjen koordinoiminen ja edistäminen kolmansiin valtioihin ja kolmansista valtioista**

Jos haluat saada yhteyden kansalliseen viranomaiseen kolmannessa valtiossa, voit ottaa yhteyttä kansalliseen jäseneesi Eurojustissa. Eurojustilla on yhteysviranomaiset noin kolmessakymmenessä valtiossa (mukaan lukien Argentiina, Brasilia, Intia, Thaimaa, Venäjän federaatio ja Ukraina).

Eurojustilla on myös yhteistyösopimukset Norjan, USA:n, Islannin, Sveitsin, entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian ja Liechtensteinin kanssa. Sopimukset saattavat sisältää myös henkilötietojen vaihtoa. Lisäksi Norjan ja Yhdysvaltojen yhteyssyyttäjiä on toimipaikat Eurojustissa.

Lisätietoa on saatavilla Eurojustin verkkosivuilla osoitteessa:

<http://www.eurojust.europa.eu/doclibrary/Eurojust-framework/Pages/agreements-concluded-by-eurojust.aspx>

III Mikä on Eurojustin kansallisen koordinaatiojärjestelmän (ENCS) rooli?

ENCS:iä ollaan parhaillaan toteuttamassa jäsenvaltioissa. ENCS:illä on kaksi päätehtävää:

1) varmistaa koordinoiti eri rikollisuuden torjuntaa varten perustettujen yhteyshenkilöiden/yhteysviranomaisten/asiantuntijoiden välillä, mukaan lukien EJN:n kansallinen, koordinoiva yhteyshenkilö ja enintään kolme EJN-yhteysviranomaista (CP); ja 2) helpottaa tehtävien suorittamista Eurojustin jäsenvaltioissa. Kun Eurojustille on nimetty useita yhteyshenkilöitä, yksi heistä vastaa ENCS:in toiminnasta.

ENCS:in tehtäväksi on annettu, *muun muassa*, 1) varmistaa, että Eurojustin rikosasianhallintajärjestelmä saa tehokkaalla ja luotettavalla tavalla asianomaiseen jäsenvaltioon liittyviä tietoja, 2) auttaa kansallisia oikeusviranomaisia ja -toimijoita päättämään, edellyttäisikö rikostapaus Eurojustin vai EJN:n apua, ja 3) avustaa Eurojustin kansallisia jäseniä tunnistamaan asianomaiset toimivaltaiset viranomaiset oikeusapupyynnön täyttämistä ja MRI-määräyksen täytäntöönpanoa varten.

IV EUROJUST vai EJN – kumpi valita?

Eurojust ja EJN ovat molemmat käytettävissäsi. Jos et ole varma, kumpaan ottaa yhteyttä, se ei haittaa, sillä Eurojustin kansallisten jäsenten ja EJN:n yhteysviranomaisten yhteydenpito on vaivatonta. Tukipyynnösi toimitetaan sopivimmalle taholle. Näin ollen ei ole tarpeen ottaa yhteyttä molempiin yksiköihin samasta ongelmasta.